

Magyar helységnevek a Keleti-Kárpátokon túl

Petrás Ince János (1813—1886) emlékének

A Keleti-Kárpátokon túli magyarság eredete régóta foglalkoztatja a kutatókat. Némely tekintélyes tudósunk vélekedése szerint a moldovai Bákó és Románvásár környékén élő magyarok honfoglaló őseinknek a Kárpátokon kívül maradt töredékeiktől származhatnak. (L. Gunda Bélának a Magyar Nyelvtudományi Társaságban 1985. december 10-én elhangzott előadását.) Ám szakembereink többsége inkább azon a nézeten van, hogy a Moldovában, Bukovinában, sőt a messzi Besszarábiában is megtelepedett magyar csoportok a Kárpát-medencéből vándoroltak ki új lakóhelyükre. Az első csoportok bizonyára még az Árpád-korban kirajzottak, később pedig, amikor a moldvai fejedelemiség a magyar király hűbéres tartománya volt, egyre gyarapodott a számuk. A XV. században Moldovában találtak menedéket a Magyarországról elmenekült magyar husziták. Huszita alapításúnak tartható a moldovai Husztváros, s részben a besszarábiai Csöbörcsök. Hogy Tatrosra kerültek-e husziták, arra nincs adat. A középkori magyar királyság lehanyaglásával a Keleti-Kárpátokon túli magyarok helyzete megrendült, s a városokból sorra kiszorultak. A székelyek kivándorlása azonban kisebb-nagyobb mértékben szakadatlanul folyt.

Számba veszem a Keleti-Kárpátokon túli magyar helységneveket. Magától értődik, hogy a magyar etnikumú lakosságtól használt, magyarnak számító helységnevek között nyelvi eredetük tekintetében nemesak sajátosan magyarok, hanem jövevények, tükörfordítással keletkezettek is lehetnek.

Elsősorban a régi helységnevek bemutatására törekszem. De nem mondhatok le a XVII. századnál későbbi adatolású helységnevek bizonyos mennyiségének a vizsgálatáról sem.

A helységnevek lokalizálásakor Gegő Elek, Györffy István, Mikecs László, Szabó T. Attila, Márton Gyula és az ÚMTsz. térképvázlataira, valamint a századforduló körüli 1 : 200 000-es katonai térképlapokra támaszkodom. Ha a helység fekvését teljes bizonyossággal nem tudom megállapítani, akkor erre a körülményre az „itt és itt keresendő” formula alkalmazásával hívom fel a figyelmet.

Moldova

A Keleti-Kárpátok és a Prut között elterülő, nevét a Szeret jobb oldali mellékfolyójáról nyerő Moldova [1466: *Moldouabā* gr.: MünchK. 215, de latinos formában már 1395: „terre nostre *Moldauie*”: ZsigmOkl. 1: 415] magyar (csángó és székely) lakosainak együttes számát Györffy István 1916-ban — az 1912. évi népszámlálást véve alapul — 92 ezerre tette. Akkortájt mintegy 130 közigazgatási községben éltek. Egy-egy közigazgatási község olykor 3—5 tanyaszerű házesoportból (*cătun*) is állott, s a község rendszere szerint valamelyik nagyobb — többnyire román lakosságú — falucskájának a (román)

nevét viselte. A második világháború után a Csángó Nyelvjárás Atlasza számára 92 kutatóponton gyűjtöttek anyagot, de az atlaszba csak a 43 legfontosabb település anyaga került be. A moldovai magyarság mai lélekszáma mintegy 40–50 ezerre becsülhető (NéprLex. 3: 635). Területi elhelyezkedésükről, nyelvjárási sajátosságairól Szabó T. Attilától (VálTan. 3: 122–131) nyerhetünk helyszíni ismereteken alapuló áttekintést. „A moldvai magyarok néprajzi kutatása” címen Gunda Béla (A határainkon kívüli magyar néprajzi kutatások. Az 1982. november 19–20-án Debrecenben, a Déri Múzeumban tartott országos konferencia anyaga. TIT Néprajzi Füzetek. Bp., 1984. 66–112) foglalta össze a moldvai magyarság vizsgálatának csaknem teljes kérdéskörét.

Nyolcvan moldovai helységnevet veszek közelebről szemügyre. A figyelmes olvasó észre fogja venni, hogy a magyar névadásból származó nagyszámú moldovai helységnév közül hiányzik a legősibb két típus, mégpedig a pusztá törzsnévből és a pusztá vezérnévből alakult helységnevek sajátos típusa, de nem találhatók Moldovában olyan magyar helységnevek sem, amelyeknek előzménye templomi védőszentnév (patriocínium) vagy templomeím (titulus) lett volna. (Mint látni fogjuk, Bessarábiában voltak a templomok védőszentjének nevével azonos magyar helységnevek.) A románban keletkezett számos helységnév mellett feltűnhet a szláv eredetű földrajzi nevek jelentős hányada is. Ez azzal függ össze, hogy legkésőbb a VI. században szláv törzsek költöztek be Moldovába.

Adzsud. A Dél-Moldovában, a Tatrosnak a Szeretbe való torkollása környékén fekvő város magyar alapítású. Erre mutatnak nevének legrégebb adatai: 1433: *Egyd-halma* (Binder: KM. 458); 1547: *Edgethallom* (uo.). A helységnév a magyar *Egyed* [1138/1329: *Egid*: MNY. 32: 56] személynévnek és a *halom* főnévnek az összetétele. A helységnév előtagjából a románban *Adjud* lett, s ez idővel visszakerült a magyarba; l.: 1816: *Adschur* [o: *Adschuid*] (Hübner: Lex. 1: 34); 1838: *Adzsiud* (Gegő: MMT. 43). (Irodalom: EtSz. 1: 1496 *Egyed* a.; Mikecs: MagyRom. 1: 458; Jordan: TopRom. 178, 210, 337; Binder: KM. 122.)

Akna. A Szalonc vagy Szlánik víze és a Tatros összefolyásánál fekvő helység nevére l.: 1804–6: *Okna* (Lipszky térképe); 1838: „*Aknához* (Okna)” gr. (Gegő: MMT. 15). A helységet sóbányáiról (aknáiról) nevezték el. Ezekre utal a román névváltozat is: *Tîrgu Ocna* (tkp. 'Aknavásárhely'). A román *ocnă* 'sóbánya, akna' a magyarból való. — A helység lakói székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 177). (Irodalom: Tamás: UngElRum. 574; TESz. 1: 117.)

Alfalu. A Lukácsfalvától délkeletre keresendő helység nevére l.: 1646–7/1780: *Alfalu* (MSznA. 30. sz. 38); 1693: *Albalu* (Kázmér: Falu 132); 1735: *Alfalva* (uo.). Az *al* 'lejjebb vagy alacsonyabban fekvő, alsó' és a *falu* összetétele. — A román *Satul de Jos* 'Alfalu' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. (Irodalom: Jordan: TopRom. 195; Kázmér: Falu 132.)

Bákó. Az Aranyos-Beszterce folyó jobb partján, az Aranyos-Besztercének és a Szeretnek az összefolyása közelében épült város nevére l.: 1407: *Bákó* (Auner: RMT. 11, az adat közlése nélkül); 1431: in civitate *Bako* (Binder: KM. 122); 1545: *Bako* (i. m. 123); 1646–7/1780: *Bakovia* (MSznA. 30. sz. 41); 1838: *Bákóba* gr. (Gegő: MMT. 21); 1893: *Bakau* (PallasLex. 2: 492). Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással; vö.: 1229/1550: *Bocou* személynév (VárReg. 351.); 1311/1328: *Bokou* személynév (UrkBurg. 3: 52). Az ukrán régi *Бакось* 'Bákó' [1408: SiStaroukr. 1: 84] és a román *Bacău* 'Bákó' a magyarból való. (Auner: RMT. 11; EtSz. 1: 241; Mikecs: MagyRom. 1: 458; Tamás: UngElRum. 86; Binder KM. 458.)

Balusest. A Románvásártól dél-délkeletre fekvő helység nevére l. 1906—7/1936: *beleşest'j* (CsángSz. 11). A név a román *Băluseşti* átvétele. Ez a román *Baluş* személynév származéka. — A helység lakosai északi csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). — 1936-ban *Balázsfalva* néven is szerepelt a helység. (Irodalom: Constantinescu: DOR. 188; Kázmér: Falu 160.)

Bargován. A Karácsonkőttől kelet-északkeletre, az Aranyos-Beszterce és a Moldova közén fekvő helység nevére l. 1906—7/1936: *bârgaui* (CsángSz. 10). A név a román *Bârgăoani* átvétele. Ennek tkp. értelme 'az erdélyi Bîrgău helységből valók'. A *Bîrgău* helységnév a német *Burgau* (tkp. 'várberek') átvétele. — A helység lakosai északi csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176.) (Irodalom: Iordan: TopRom. 405; FNEsz. 120 *Borgói-hegység* a.)

Barlad. A Szeret bal oldali mellékvíze, a Barlad középső folyása mentén épült város nevére l.: 1541: *Barlat* (Binder: KM. 338); 1646—7/1780: *Barlad* (MSznA. 30. sz. 34); 1816: *Barlad* (Hübner: Lex. 1: 305). A város arról a folyóról vehette nevét, amely mellett fekszik. Vö. román *Bîrlad* 'folyó és város'. De a románból kimutatható a személy- és családnévi használatú *Bîrlad* is. Az etimológia további tisztázásra szorul. (Irodalom: Iordan: TopRom. 449; Constantinescu: DOR. 204; Binder: KM. 125).

Bogdana. Az Akna (Tîrgu Ocna) és Adzsud között, a Tatros egyik jobb oldali mellékvizének völgyében fekvő helység nevére l.: 1646—7/1780: *Bogdana* (MSznA. 30. sz. 35). Ez a román *Bogdana* helységnév [$<$: román *Bogdan* személynév] átvétele. (Irodalom: Iordan: TopRom. 179; Constantinescu: DOR. 24.)

Bogdánfalva. A Bákó várostól dél-délnyugatra fekvő helység nevére l.: 1646—7/1780: *Bogdánfalva* (MSznA. 30. sz. 40); 1906—7/1936: *bogdân-fălă* (CsángSz. 14). A magyar *Bogdán* személynévnek [1213: *Bogdan*: UkrBurg. 1: 64], családnévnek [1646—7/1780: Demetrius *Bogdán*: MSzA. 30. sz. 40] és a birtokos személyranggal ellátott *falva* főnévnek az összetételeként keletkezett. A község lakossága déli csángó nyelvjárásban beszél (Márton: Csáng. 176). — A helység román neve *Valea Seacă* (tkp. 'száraz völgy, kiapadt patak'). (Irodalom: Kázmér: Falu 268; Iordan: TopRom. 127.)

Botosány. Az Észak-Moldovában fekvő város nevére l.: 1816: *Botoczany* (Hübner: Lex. 1: 436); 1838: „*Batusányon keresztül*” gr., *Botosány* (Gegő: MMT. 29, 42). A név a román *Botăşani* átvétele. Ez a román *Botăş* személynév ($<$ román *botaş* 'perlekedő, civakodó' $<$: román *bota* 'bot' $<$ magyar *bot*) származéka. Az ukránba átkerült román helységnév 1459 óta adatolható (SIStaroukr. 1: 115). (Irodalom: Constantinescu: DOR. 212; Tamás: UngElRum. 145.)

Bruszturósza. A Gyimesi-szorostól délkeletre, a Tatros mellett fekvő helység nevére l. 1838: *Brusztulăcşa* (Gegő: MMT. 13.). A név a román *Brusturoasa* átvétele. Ez a román *brusture* 'nagy bojtortján, koldustetű' származéka. Bojtortjással benőtt helyen települt falura utal. — A helység lakosai székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 177). (Irodalom: Iordan: TopRom. 62, 468.)

Buhus. A Bákótól északnyugatra, az Aranyos-Beszterce bal partján épült város nevére l. 1916: *Buhus* (Györffy István: A moldvai csángók néprajzi térképe). A név a román *Buhuşi* átvétele. Ez a román *Buhuş* személynév többes számú alakja. L. még román nyelvjárás *buhuş* 'bozót, sövény'. (Irodalom: Constantinescu: DOR. 220.)

Csügés. A Gyimesi-szorostól dél-délkeletre, a Tatros jobb oldali mellékvölgyében, a Csügés vize mellett épült falu nevére l.: 1838: *Csügés* (Gegő: MMT. 46); 1869: „Az oláh vámon belül levő első falu *Oláh Csügés*, ellentétben az erdélyi Magyar Csügéssel, mely a Tatrosfolyóval jobbról párhuzamosan futó, s Moldovába kifolyó Csügésvize mellett fekszik; pedig ezen megkülönböztető elnevezésben anomália van, mert midőn Magyar Csügés lakói mind oláhok, *Oláh Csügés* lakói mind csángók” (Orbán: Szék. 2: 84). A Csík megyei Szépvízhez tartozó Csügés (régén Magyarcsügés, azaz magyarországi Csügés) és a moldovai Csügés (régén Oláhcsügés, azaz oláhországi Csügés) ugyanannak a pataknak a felső, illetőleg alsó folyása mentén fekszik, s a patakról kapta nevét. A *Csügés* [1804–6: B. *Csuges*: Lipszky térképe; 1869: *Csügésvize*: Orbán: Szék. 2: 84; 1915 u.: *Csügés* p., Pár. *Chiughiesu*: Csik-Ménaság. 1 : 75 000-es térkép] víznév előzményeként egy *csüggés 'meredeken lenyúló hegy, völgy, erdő stb.' főnevet tehetünk fel. Ehhez l. *csüggés* (<átvitt értelemben vett> függés' (SzT. 2: 234), *csüggő* 'csüngő, függő; (meredélyesen) befüggő' (SzT. 2: 235). Jelentéstani párhuzamként l. *befügg* ? 'berüg, beékelődik' (SzT. 1: 673), *befüggő* ? 'berügő, beékelődő' (uo.), *Befüggő* <határrészek neveként> (uo.), *függő* 'meredeken lenyúló' (SzT. 4: 458), *Függő* <nagyszámú határrész neveként> (SzT. 4: 458). A Szépvíztől kelet-északkeletre emelkedő, 1208 m magas *Függés-tető* [1869: *Függés tetőre* gr.: Orbán: Szék. 2: 77; 1915 u.: *Függéstelek*: Csik-Ménaság. 1 : 75 000-es térkép] azonban esetleg nem a *függ* igéhez, hanem a *füge* 'vadegres' növénynévhez kapcsolódik (l. SzT. 4: 453 *füges* a.). A legvalószínűbbnek mégis azt tartom, hogy az eredeti névalak a *függ* ige származékként keletkezett *Függés volt, de ez idővel átvonódott a *füge* 'vadegres' családjába, s *Függés* lett belőle. — A helység lakosai székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 177).

Diószeg. A Tatros jobb partján, Tatros helységgel átellenben fekvő helység nevére l. 1838: *Diószeg* (Gegő: MMT. 46). A név a *dió* 'diófa' és a *szeg* 'sarok, szöglet, zug' átvétele. Diófákkal benőtt szögletre utal. A helység lakói székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). — A román *Tuta* 'Diószeg' helységnévhez l. román *Tuta* személynév < *tut* 'buta, ostoba'. (Irodalom: Constantinescu: DOR. 394; FNEsz. 4 kézirat.)

Doftana. Az Aknától északnyugatra, a Tatros jobb partján fekvő helység nevére l. 1838: *Doftanát* gr., *Doftánfalva* (Gegő: MMT. 15, 45). A név a román *Doftana* <patak és helység> átvétele. Ennek végső forrása egy szláv régi **Deg(v)tēna* helynév >: *degōts 'kátrány'. A magyar *Döjtene* 'a Tatrang bal oldali mellékvize a barcasági Hétfalu vidékén' (Árvay 144) etimológiailag ugyanez a név, de a magyarba közvetlenül a szlávból került. (Irodalom: Iordan: TopRom. 352, 357; Petrovici: StDialTop. 158, 191; FNEsz. 4 kézirat.)

Dokia. A Karácsonkőttől kelet-délkeletre fekvő helység nevére l. 1906–7/1936: *dōkʲe* (CsángSz. 22). A név a román *Dochia* átvétele. Ehhez l. román *Dochia* <: *Evdochia* női személynév. — A helység lakosai északi csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176.) (Irodalom: Constantinescu: DOR. 53).

Domafalva. A Románváros környéki Dzsidaifalvától északnyugatra, a Szeret jobb partján települt község nevére l.: 1646–7/1780: *Domafalva* (MSznA. 30. sz. 44); 1906–7/1936: *dumu-fälä* (CsángSz. 23). A név a magyar *Doma* [1263/1264: *Doma*: Sztp. Krit.J. 1: 413] személynévnek és a birtokos személyranggal ellátott *falva* főnévnek az összetétele. — A román *Răchiteni* 'Domafalva' tkp. értelme 'füzes vagy rekettyés helyről való'. (Irodalom: Iordan: TopRom. 100; Kázmér: Falu 269.)

Dormánfalva. Az Aknától északnyugatra, az Úz és a Tatros összefolyásának közepében települt község nevére l. 1675: *Dorman Falván* (MNY. 27: 76). A helységnév a török (talán besenyő) eredetű magyar *Dormán* [1285: ad *Dormanum*: ÁÚO. 12: 435; 1364: *Dorman*: ZalaOkl. 2:3] személynévnek és a birtokos személyraggal ellátott *falva* főnévnek az összetételeként keletkezett. A román *Dărmănești* 'Dormánfalva' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. Figyelmet érdemel, hogy a románban is megvan a *Dorman* ~ *Dărman* személynév. — A helység lakossága székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszél (Márton: Csáng. 177). (Irodalom: Mikecs: MagyRom. 1: 488; Constantinescu: DOR. 260; Kázmér: Falu 163; FNESz. 185 *Dormánd* a.; Rásonyi: HD. 146.)

Dózsa. A Klézsétől délkeletre fekvő falu korábbi nevére l.: 1842: Kövess-Allya *Ujfalva* (Kázmér: Falu 150); 1906–7/1936: *uj-falu* (CsángSz. 160). A név újonnan települt, környezeténél fiatalabb falura utal. A román *Satu Nou* a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. — A hivatalos névadásból származó magyar *Dózsa* ~ román *Doja* helységnév Dózsa György emlékét idézi. — A helység lakosai székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Kázmér: Falu 150; FNESz. 300 *Jászdózsa* a., 437 *Murokország* a.)

Dzsidafalva. A Románváros környéki Tamásfalvától északra a Szeret jobb partján fekvő község nevére l.: 1646–7/1780: *Dsidafalva* (MSznA. 30. sz. 43); 1906–7/1936: *žudá-falá* (CsángSz. 173). A magyar *Dsida* (l. Dsida Jenő, 1907–1938) ~ *Dzsida* (1981. évi budapesti telefonkönyv l: 286) családnévnek és a birtokos személyraggal ellátott *falva* főnévnek az összetételeként keletkezett. — A román *Ajudeni* ~ *Agiudeni* ~ *Adjudeni* 'Dzsidafalva' tkp. értelme vagy 'Adzsudról valók', vagy 'Agiud [= Egyed] embelei'. Az utóbbi magyarázatot látszik támogatni az 1936-ban feljegyzett magyar *Egyedfalva* névváltozat. (Irodalom: Jordan: TopRom.210; Kázmér: Falu 269.)

Foksány. A Dél-Moldovában, a Milkó mentén épült város nevére l.: 1706: *Foxinban* gr. (UtEur. 168); 1816: *Fockschani* (Hübner: Lex. 2: 262); 1838: *Foksány* (Gegő: MMT. 43). A név a román *Focșani* átvétele. Ez a *Focșa* személynév származéka. (Irodalom: FNESz. 222.)

Forrófalva. A Klézsétől északra fekvő község nevére l.: 1646–7/1780: *Forrofalva* (MSznA. 30. sz. 34); 1906–7/1936: *foru-falá* (CsángSz. 44). A magyar *Forró* személynévnek [1391: „Egidium et Petruin dictos forro de Zenthlazlo”: ZichyOkm. 4: 467], családnévnek [1492: Thomas *forro*: SzT. 4: 321; 1598: *forro Janos*: uo.] és a birtokos személyraggal ellátott *falva* főnévnek az összetételeként keletkezett. A község lakossága székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszél (Márton: Csáng. 176). — A román *Fărăoani* 'Forrófalva' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye a *Forró* személynév alapján. (Irodalom: Jordan: TopRom. 167; Kázmér: Falu 270; FNESz. 223 *Forró* a.)

Frumósza. A Tázló völgyében, Bakótól nyugat-északnyugatra települt helység nevére l.: 1951/1962: *Frumószával* gr. (Szabó T. A.: VállTan. 3: 128). A név a román *Frumoasa* (tkp. 'a szép') átvétele. A falu lakosai székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). — Az 1709: *Terjül Frumosz* (UtEur. 173) más helységre, mégpedig a Jászvásártól nyugatra eső *Tîrgu(l) Frumos* (tkp. 'szép vásárhely') nevű helységre utal. Ezt régebben *Szépváros*-nak [1838: Gegő: MMT. 25] is hívták magyarul. (Irodalom: Jordan: TopRom. 113; Constantinescu: DOR. 277.)

Fűrészfalva. Az Ojtoz völgyében Gorzafalvától nyugatra fekvő helység nevére l. 1838: *Fűrész* (Gegő: MMT. 45); 1842: *Fűrészfalva* (Kázmér: Falu 165); 1865: *Fűrészfalva* (uo.). A név arra utal, hogy a falu egy fűrészmalom mellé települt. A román *Ferestrău* 'Fűrészfalva' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. Köznévi előzményéhez l. román *ferestrău* 'fűrész' <: román *ferestru* 'fűrészfel' < magyar *fűrészfel* <: magyar *fűrész*. — A helység lakosai székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton Csáng. 176). (Irodalom: EtSz. 2: 680 *Fűrész* a.; Tamás: UngElRum. 332; Kázmér: Falu 165.)

Galac. A Dél-Moldovában a Duna bal partján fekvő város nevére l.: 1636: *Galaczig* gr. (UtEur. 111); 1646—7/1780: *Galaz* (MSznA. 30. sz. 35); 1705: *Galacz* (UtEur. 155); 1816: *Galacz* (Hübner: Lex. 2: 317 *Galatsch* a.). A név a román *Galafi* átvétele. Ennek eredete nincs tisztázva. Talán kapcsolatba hozható a szerbhorvát *Galac* személynévvél. Románul *Galafi*-nak, magyarul *Galac*-nak hangzó földrajzi nevek Erdélyben is vannak. (Irodalom: EtSz. 2: 819 *Galac* a.; Kniezsa: MagyRom. 1: 202; Iordan: TopRom. 271; FNESz. 230.)

Gírlény. A Bákótól északnyugatra, az Aranyos-Beszterce jobb partján fekvő helység nevére l. 1916: *Garleni* (Györffy István: A moldvai csángók néprajzi térképe); 1951/1962: *Gírlény* (Szabó T. A.: Váltan. 3: 127). A név a román *Gírleni* átvétele. Ez a román *gírlă* 'patak, elágazás, mellékfolyó, ág' származéka. A Szeret mellékága mellett lakók településére utal. — A helység lakói székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Szabó T. A.: Váltan. 3: 127). (Irodalom: Iordan: TopRom. 68.)

Gorzafalva. Az Aknától délre, a Tartosba ömlő Ojtoz völgyében települt község nevére l.: 1646—7/1780: *Gorzdajalva* (MSznA. 30. sz. 36), 1836: *Gorzafalvára* gr. (Gegő: MMT. 18). A magyar *Gorza* (1981. évi budapesti telefonkönyv 1: 414) családnévnek és a birtokos személyranggal ellátott *falu* főnévnek az összetétele. — A román *Oituz* 'Gorzafalva' az Ojtoz patak nevééről van véve. — A helység lakosai székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Kázmér: Falu 165; FNESz. 479 *Ojtozi-szoros* a.)

Harló. A Jászvásártól (Iasi) nyugat-északnyugatra fekvő helység nevére l.: 1541: *Harlov* (Binder: KM. 338); 1646—7/1780: *Herlo* (MSznA. 30. sz. 47); 1816: *Harlew* (Hübner: Lex. 2: 456). L. még román *Hîrlău*. Mikecs (MagyRom. 1: 497) hivatkozott két mássalhangzó-torlódásos kezdetű régi adatra (1541: *Crolow*, 1563: *Hrăläu*), és úgy vélte, hogy a mássalhangzó-torlódás feloldása a magyarban ment végbe, tehát a mai román *Hîrlău* névalak a magyarból származik. Ezt az elgondolást abban az esetben lehet elfogadnunk, ha meg tudjuk fejteni a név etimológiáját. Nos, a név ősforrása a *Хроловъ* alakban is előforduló régi ukrán *Хроловъ* 'Harló' (SlStaroukr. 2: 520), amely az ukrán *Хроль* [< *Флоръ* < latin *Florus*] személynév (i. m. 2: 519) birtoklást jelölő melléknévi származéka. Ez az ukrán helységnév volt a magyar *Harló* > román *Hîrlău* előzménye. (Irodalom: Mikecs: MagyRom. 1: 497; Binder: KM. 125, 339.)

Hidegkút. A Bákótól északra fekvő helység nevére l.: 1646—7/1780: *Hidegkut* (MSznA. 30. sz. 40). A név egy hideg vizű kútnál települt helységre utal. A román *Fîntînele* 'Hidegkút' tkp. értelme 'kis kutak, kutaacsák/. L. román *fîntînea* 'kis kút, kutaacska' <: román *fîntînă* 'kút' < latin *fontana* 'kút'. (Irodalom: Iordan: TopRom. 239; Cioreanescu: DiccEtRum. 330; FNESz. 276.)

Husztváros. A Jászvásártól (Iași) dél-délkeletre fekvő, a hagyomány szerint magyar alapítású moldovai város nevére l.: 1541: *Hwztwarus* (Binder: KM. 338); 1547: *Hustwar* (uo.); 1646–7/1780: *Hus* (MSznA. 30. sz. 33); 1816: *Hus, Husch* (Hübner: Lex. 2: 546). A régi *Husztvár(os)* névalak a magyar *huszt* 'huszita' [1527: *hwztnak* gr.: ÉrdyK. 76] és *vár(os)* főnév összetétele. A XV. században itt letelepült magyar huszitákra emlékeztet. Vö. 1420: „Sind etliche Ungarn wegen Johann Husz Lehre in die Moldau verjaget worden” [= Néhány magyart Husz János tanítása miatt elűztek Moldovába] (Binder: KM. 338). A román *Huși* [többes szám] 'Husztváros' úgy keletkezett, hogy a magyar *Husztvár(os)* előtagját hozzáigazították a román *Hus(ul)* személynév [1489: Iordan: TopRom. 169] többes számú alakjához. A román *Huși* idővel felülkerekedett a magyarban is. (Irodalom: Mikecs: MagyRom. 1: 461, 486; Iordan: TopRom. 169; Constantinescu: DOR. 75; TESz. 2: 175 *huszita* a.; Binder: KM. 123, 338; FNESz.⁴ kézirat.)

Jászvásár. Az Észak-Moldovában, a Prutba ömlő Bahlui partjain épült város nevére l.: 1412: forum *Jaswasarhel* (Pesty: MoHn. 146); 1541: *Bahloiiawzar* (uo.); 1562: *Jászvásár* (uo.); 1577: *Jaszúasar* (RMGl. 798); 1646–7/1780: *Ias, Iasvasar* (MSznA. 30. sz. 49); 1705: *Jászra* gr., *Jászvásárig* gr. (UtEur. 152); 1757: *Jalfi* (Bertalanffi: Vil. 749); 1816: *Jasch, Jassy* (Hübner: Lex. 3: 50). Vö. óorosz *Ясцьки мѣстѣ* (tkp. 'Jászvásár'), ukrán régi *Яси* [tkp. 'jászok'] (SlStaroukr. 2: 586). A városnévben az az óorosz *яси* 'jászok' népnév rejlik, amelyből a magyar *jász* 'egy iráni, közelebből alán néptörzs tagja' is származik. Az újabb magyar *Jas* ~ *Jassi* névváltozat a román *Iași* átvétele. Ennek *ș* hangjához l. *Husztváros* magyaroztatát. (Irodalom: Vasmer: RussEtWb. 3: 496 *ясиу* a.; Iordan: TopRom. 169, 274; FNESz. 286.)

Jugán. A Románvásártól északnyugatra fekvő helység nevére l.: 1907: *Ingán* (o: *Iugán*) (Nyr. 36: 238); 1906–7/1936: *iugān* (CsángSz. 69). A név a román *Iugani* átvétele. Ez a *Iuga* [$<$: *Gheorghie* 'György'] személynév származéka. — A falu lakosai északi csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176.) (Irodalom: Constantinescu: DOR. 67.)

Karácsonkő. A hegyekből kilépő Aranyos-Beszterce mellett épült város nevére l.: 1395: „in terra nostra Molduana ante villam *Karachonkw*” (ZsigmOkl. 1: 415); 1646–7/1780: *Kracsonkő, Karacsonköviensis* [latin származék] (MSznA. 30. sz. 43). A név a személynévként alkalmazott magyar *karácsony*-nak és a *kő* 'szikla, sziklás hegy' főnévnek az összetétele. Elsődlegesen a város fölött emelkedő, 590 m magas hegyre vonatkozott. (Ennek mai román neve: *Petricica* $<$ *pietricica* 'kövecske'). A magyar helységnévvel párhuzamosan keletkezett az ukrán régi *Короченець камень* 'Karácsonkő' [1453: SlStaroukr. 1: 500], *Корочинь камень* [1458: uo.], *Крачуновъ камень* [1431: i. m. 1: 511]. A román *Piatra* [$<$ *piatră* 'kő'] 'Karácsonkő' a magyar és ukrán névalakhoz képest másodlagos. Az újabban használatos *Peatra Neamț* névváltozat második eleme a *Neamț* (tkp. 'német') megyéről van véve, és az Olt alsó folyásánál fekvő *Piatra Olt*-tól való megkülönböztetésére szolgál. (Irodalom: FNESz.⁴ kézirat.)

Kelgyest. A Románvásártól északnyugatra, a Moldova bal partján települt helység nevére l.: 1906–7/1936: *kèd'jèšt'j* (CsángSz. 73); 1907: *Peldest* (Nyr. 36: 238). A név a román *Pildești* ~ *Childești* átvétele. Ebben a személynévi használatú román *pildă* 'példázat, példabeszéd, példa' [$<$ magyar *péllda*] rejlik. — A falu lakosai északi csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176.) (Irodalom: Iordan: TopRom. 347; Constantinescu: DOR. 347; Tamás: UngEIRum. 612.)

Ketris. A Bákótól dél-délkeletre, a Szeret bal partján települt helység nevére l.: 1906–7/1936: *ketriş* (CsángSz. 77); 1930/1931: *Chetreş* (Ethn. 42: 142). A név a román *Chetriş* átvétele. Ez a román *peatră* 'kő' származéka. A *p* > *ch* változáshoz l. *Kelgyest* magyarázatát. — A helység lakói székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Iordan: TopRom. 347).

Kickófalva. A Románvásár környéki Szabófalvától északnyugatra fekvő helység nevére l.: 1646–7/1780: *Steczkoſfalva* (MSznA. 30. sz. 45); 1781: *Ticzkoſfalva* (Kázmér: Falu 271); 1906–7/1936: *kítškō-fálá* (CsángSz. 79). Az elsődleges *Szteckófalva* névalak személynévi előtagjához l. ukrán *Стецькó* személynév (Hrinčenko 4: 560; régi adatokra l. SIStaroukr. 2: 367) < ukrán *Степан* 'István'. Az utótag a birtokos személyranggal ellátott magyar *falva*. A magyarban elmaradt a szó eleji mássalhangzó-torlódás első más-salhangzója (*Szteckófalva* > *Tickófalva*), majd *t : k* > *k : k* hasonulás ment végbe (*Tickófalva* > *Kickófalva*). A román *Teſcani* 'Kickófalva' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. — Figyelmet érdemel az 1936-ban feljegyzett magyar *Istvánfalva* névváltozat. (Irodalom: Constantinescu: DOR. 155; Kázmér: Falu 271.)

Klészse. A Dél-Moldovában, Bogdánfalvától délkeletre fekvő község nevére 1781 óta vannak adatok *Clésé*, *Kleschu*, *Clesia*, *Cleja*, *Klészé*, *Klészsa*, *Klesia* változatban (NévtDolg. 58. sz. 4). L. még 1838: *Klészét* gr. (Gegő: MMT. 18); 1874: *Klészse* (Nyr. 3: 144); 1906–7/1936: *klēze* (CsángSz. 79). A név a román *Cleja* átvétele. Ennek köznévi előzményéhez l. román nyelvjárási *clejă* 'a templom jószágja, földbirtoka' < román *ecleſiie* 'ua.' < magyar *eklézsia* 'egyházközség' < latin *ecclesia* 'egyház' < görög *ἐκκλησία* 'egyház, gyülekezet'. — A község lakossága székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszél (Márton: Csáng. 176.) (Irodalom: Constantinescu: DOR. 48; Tamás: UngElRum. 311; TESz. 1: 734 *eklézsia* a.; Halász: NévtDolg. 58. sz. 4.)

Kománfalva. A Tatros völgyében, Aknától északnyugatra fekvő helység nevére l. 1838: „*Kománfalvára*, oláhuł Komaneſt” (Gegő: MMT. 15). A név személynévi előtagjára l.: 1369: *Comanfalva* 'helység Temes megyében' (DoeVal. 218), *Komán* családnév (1981. évi budapesti telefonkönyv 2: 99). L. még: ukrán régi *Комань* személynév (SIStaroukr. 1: 492), román *Coman* ~ *Cuman* családnév (Constantinescu: DOR. 247). Mindezek forrása a török *quman* 'kun'. Az utótag a birtokos személyranggal ellátott *falva*. A román *Comăneſti* 'Kománfalva' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. (Irodalom: Györffy I.: MNMH. 454; Iordan: TopRom. 269; Kázmér: Falu 169; Rásonyi: HD. 154.)

Kotnár. A Harlótól dél-délkeletre fekvő helység nevére l.: 1646–7/1780: *Kuthnar* (MSznA. 30. sz. 48); 1816: *Kotnar* (Hübner: Lex. 3: 165); 1861–2: „*Kotnár* híres bortermesztő falu, melynek venyigéje Tokajból került. Magyar lakosainak kat. temploma van” (Oroszhegyi: RomÉl. 72); 1906–7/1936: *kotnār* (CsángSz. 82). A helység román neve *Cotnari*. L. még régi ukrán *Котнарь* 'Kotnár' (SIStaroukr. 1: 504). Az etimológia megoldása nyilván az ukrán *Котнарь* felől remélhető (l. a közeli *Harló* magyarázatát), de a tő tisztázása további vizsgálatot igényel. A kotnári szőlőművelés nagyobb csoportokban vonzotta oda az erdélyi magyarokat és velük a szászokat. A XVI. században a kotnári szőlőhegyek között magyar nevek is voltak: *Laslo*, *Szamar*, *Kevély* (MSznA. 30. sz. 48, 49). A román *Cotnari* helységnév köznevesüléssel jött létre a legzamatosabb és legkeresettebb moldvai borfélélt jelölő *cotnari* főnév. (Irodalom: Mikecs: MagyRom. 1: 461, 485, 497; Binder: KM. 114, 336.)

Lábnik. A Bákótól délkeletre fekvő helység nevére l. 1951/1962: *Lábnik* (Szabó T. A.: Váltan. 3: 128). A név román eredetű; vö. román *Vladnic* 'Lábnik'. Ehhez l. román *vladnic* 'erős, hatalmas'. — A helységben székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek. (Irodalom: Constantinescu: DOR. 409.)

Lakosfalva. A Románvásár környéki Szabófalvától északra keresendő helység nevére l.: 1646—7/1780: *Lakosfalva* (MSznA. 30. sz. 45); 1838: *Lakosfalva* (Gegő: MMT. 24). A név a magyar *Lakos* személynévnek és a birtokos személyraggal ellátott *falu* főnévnek az összetétele. — A régi román *Leucușăuți* [1408: Kázmér: Falu 219] 'Lakosfalva' előzménye egy ukrán *Лескушіву volt. Ez a magyarral párhuzamos ukrán névadás eredménye. (Irodalom: Kázmér: Falu 219; SIStaroukr. 1: 542.)

Lészped. A Bákótól északnyugatra, az Aranyos-Beszterce jobb partján fekvő helység nevére l. 1951/1962: *Lészped* (Szabó T. A.: Váltan. 3: 127). A név román eredetű; vö. román *Lespezi* [többes szám] 'Lészped' <: *lespede* 'kőlap; lapos kő'. E szó etimológiája nincs tisztázva. — A falu lakói székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: TopRom. 78; Cioranescu: DicceEtRum. 475.)

Lukácsfalva. Az Aknától észak-északnyugatra, a Sós-Tázló völgyében épült helység nevére l.: 1646—7/1780: *Lukácsfalva* (MSznA. 30. sz. 38). A név a magyar *Lukács* személynévnek [1138/1329: *Lucas*: MNy. 32: 131], családnévnek [1585: palfalvi *Lukach* Thamas: SzékOkl. ŰS. 1: 23] és a birtokos személyraggal ellátott *falu* főnévnek az összetétele. — A román *Lukăcești* 'Lukácsfalva' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. (Irodalom: Constantinescu: DOR. 97; Kázmér: Falu 170.)

Magyarfalu. A Klézsétől délkeletre, a Szeret bal partján emelkedő erdős hegyek keleti oldalán fekvő helység nevére l.: 1851: *Magyarfalu* (Kázmér: Falu 138). A név a magyar népnévnek és a *falu* főnévnek az összetétele. — A román *Unguri* ~ *Ungureni* 'Magyarfalu' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. — A helység lakói székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Kázmér: Falu 138; Iordan: TopRom. 252; Constantinescu: DOR. 400; FNESz. 396 *Magyarfalva* a.; Halász: NévtDolg. 19. sz. 3.)

Mánfalva. A Tatros völgyi Aknától észak-északnyugatra fekvő helység nevére l. 1646—7/1780: *Manfalva* (MSznA. 30. sz. 36). A név a *Moján* [1369—77: de villa *Moyan*: DocVal. 221] személynévnek és a birtokos személyraggal ellátott *falu* főnévnek az összetétele. A *Moján* személynévhez l. szerbhorvát *Mojan* <: *Mojmir*, *Mojsije* stb. személynév (Grković: RIS. 140). A román *Moinești* 'Mánfalva' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. A román névalak idővel a magyarban is felülkerekedett; vö. 1838: *Moinește* gr. (Gegő: MMT. 30). — A helység lakói székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Constantinescu: DOR. 113; Kázmér: Falu 223.)

Miklósfalva. A Szeret bal partján, Románvásártól északra fekvő falu nevére l.: 1838: *Miklósfalva* (Gegő: MMT. 45). A név a *Miklós* [1211: *Miclous*: PRT. 10: 510] személynévnek és a birtokos személyraggal ellátott *falu* főnévnek az összetétele. — A román *Miclăușeni* 'Miklósfalva' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. (Irodalom: Constantinescu: DOR. 118 Kázmér: Falu 172.)

Moldvabánya. Moldova első fővárosának, a Szucsavától délre, a Moldava folyó bal partján települt helységnek nevére l. 1518: *Moldvabanensi* [latin származék] (Binder: KM. 335), 1592: *Banya* in Moldnerlandt (uo.). A helység katolikus püspöke 1431-ben a husziták moldvai befogadásáról írva a latin nyelvű levél keltezési helyeként *Moldavie* várost jelölte meg (i. m. 334). A helység román neve *Baia*; ennek köznévi előzménye, a *baie* 'bánya' a magyarból való. A helységnév egykori bányauzemmell kapcsolatos. Főleg aranyat bányásztak, mostak itt ki az aranyban bővelkedő Moldava folyóból és egyéb patakokból. E munkát többnyire szászok végezték, de magyar aranymosóról is van adat. A román *Baia* helységnév idővel bekerült a magyarba is l. 1646–7/1790: *Baja* (MSznA. 30. sz. 46). (Irodalom: Mikecs: MagyRom. 1: 499 Iordan: TopRom. 52. Tamás: UngEl-Rum. 88; FNESz. 429; Binder: KM. 109, 334.)

Nagypatak. A Bákótól dél-délnyugatra eső helység nevére l.: *Nagypatak* (Gegő: MMT. 44); 1901: *Nagypatak* (Nyr. 30: 227); 1906–7/1936: *nod'j-páták* (CsángSz. 104). A helység a Szeret jobb oldali mellékvíze mellett települt, s róla kapta nevét. A román *Valea Mare* 'Nagypatak' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. A falu lakosai déli csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Iordan: TopRom. 46.)

Nemc. A Karácsonkőtől északra, a hegyek lábánál fekvő helység nevére l.: 1395: „ante castrum *Nempch* in terra nostra Moldouana” (ZsigmOkl. 1: 415); 1646–7/1780: *Nemcz* (MSznA. 30. sz. 46); 1804–6: *Nyamcz* (Lipszky térképe); 1838: *Niamcz, Németi* (Gegő: MMT. 43), *Német Város* (i. m. térképmelléklete). L. még ukrán régi *Немецъ, Нямы* 'Nemc' [1403: SIStaroukr. 2: 38] és román *Țirgu Neamț* (tkp. 'Németvásár'). A román *neamț* 'német', akárcsak a magyar *német* népnév, szláv eredetű. A magyar *Nemc* városnév átadója az ukrán lehetett. — A szakirodalomban fel-felbukkanó *Németvásár* (l. pl. Györffy I.: MNMF. 443) névváltozatra régi adatot nem találtam. (Irodalom: Iordan: TopRom. 278; Cioranescu: DiceEtRum. 560.)

Nyersesty. A Románvásártól észak-északnyugatra eső helység nevére l.: 1906–7/1936: *ńerşesťj* (CsángSz. 105). A név az 1455 óta adatolt román *Mirceşti* átvétele. Ez a román *Mircea* személynév származéka. — A helységnek 1936-ban feljegyzett népies magyar neve *Merszefala*. (Irodalom: Iordan: TopRom. 171; Constantinescu: DOR. 323; Kázmér: Falu 272; SIStaroukr. 1: 595.)

Onyest. A Tázló, Tatos, Ojtoz és Kászon összefolyásánál fekvő helység nevére l. 1844/1851: *Onest* (NévtDolg. 32. sz. 5). A név román eredetű; vö. román *Oneşti* > ukrán régi *Онецу* [1436: SIStaroukr. 2: 84]. Ez a román *Onu* < *Ion* < *Ioan* személynév származéka. — A magyar *Ónfalva* [1916 körül: Györffy István: A moldvai csángók néprajzi térképe] névváltozatra nincs népnyelvi adat. — A helység lakói székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Iordan: TopRom. 172; Halász: NévtDolg. 32. sz. 3.)

Pakura. A Tatos bal partján, Aknától északnyugatra fekvő helység nevére l. 1951/1962: *Pakura* (Szabó T. A.: Váltan. 3: 129). A név előzménye a csángó nyelvjárási *pakura* 'szekérkenős'. A környéken a következőképpen nyerték a pakurát: „A' moldvaiak . . . a' föld' kövérségét felületéből kitapogatván, gödröt kezdenek ásni 's ezt tüstént vesszőkkel körülfonják. A' gödör' torkolatját keskenyen hagyván, belsejét minél mélyebre ássák annál inkább szélesítik. A' fekete földzsírt elérvén, csigát alkalmaznak a' gödör mellé 's lovak által vedrekben felhúztatják. Az illetén higany, kosár keresztezte

árokba töltetik, hol a' víz kiszivárogván belőle, elvégre a nyúlékony dohot [= pakura] hordókba jut" (Gegő: MMT. 30). A *pakura* a román *păcură* 'ua.' [< latin *picula* 'szurok'] átvétele. A román *Păurele* 'Pakura' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. A falu régebbi magyar neve *Degettes* [<: *deget* 'szekérkenőcs'] (Szabó T. A.: Váltan. 3: 129) volt. — A helység lakói székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 177). (Irodalom: TESz. 3: 66.)

Páskán. A Románvásártól észak-északnyugatra, a Szeret jobb partján fekvő helység nevére l.: 1646–7/1780: *Paskan* (MSznA. 30. sz. 40); 1709: *Paskany* nevű faluba, *Paskaniból* gr. (UtEur. 173); 1838: *Paskán* (Gegő: MMT. 44). Előzményéhez l. román *Pașcani* helységnév <: *Pașcan* személynév. L. még ukrán régi *Пащкани* 'helység Szucsava környékén' [1419: SIStaroukr. 2: 131]. (Irodalom: Constantinescu: DOR. 129.)

Ploszkucény. Az Adzsudtól keletre, a Szeret bal partján fekvő helység nevére l.: 1906–7/1936: *ploskoțșîen, ploskoțșîen* (CsángSz. 116). A név a román *Ploscuțeni* átvétele. Ennek alapszava a bizonyára személy- vagy helynévi használatú román *ploscuța* 'kis palaack, kis kulacs; palaackféreg, poloska'. — A helység lakói északi csángó nyelvjárásban beszélnek (Szabó T. A.: Váltan. 3: 126).

Pokolpatak. Az Onyestől észak-északnyugatra, a Tázló egyik bal oldali mellék- vize mentén települt falu nevére l.: 1838: *Pokolpatakáig* gr., *Pokolpatakon* gr. (Gegő: MMT. 19, 20; 1916: *Pokolpatak* (Györffy István: A moldvai csángók néprajzi térképe). A helység arról a patakról kapta nevét, amely mellett fekszik. A *Pokol*- névelem azzal hozható kapcsolatba, hogy a patak mellékét nehéz megművelni. Hasonló a szemléleti alapja a román névváltozatnak is: *Valea Rea* (tkp. 'rossz patak'). Idővel a román névváltozat felülkerekedett a magyarban is; l. 1951/1962: *Váléri* (Szabó T. A.: Váltan. 3: 129). (Irodalom: Iordan: TopRom. 46.)

Pusztina. A Tázló völgyében, Bákótól nyugatra fekvő helység nevére l. 1838: *Pusztinába* gr. (Gegő: MMT. 30). A név román eredetű, vö. román *Pustiana*. Ennek tkp. értelme 'elpusztított, kifosztott hely'. — A helység lakói székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Iordan: TopRom. 112; Bartha: MSznA. 45. sz. 3.)

Románvásár. A Bákótól északra, a Moldava és a Szeret összefolyásánál épült város nevére l.: 1541: *Romanuvasar* (MagyRom. 1: 486); 1588: *románvásáriak* sz., oppidi *Roman* (Binder: KM. 113); 1598: *Roma(n) vasarra* gr. (Szabó T. A.: Váltan. 3: 119); 1646–7/1790: *Roman* (MSznA. 30. sz. 43); 1816: *Roman* (Hübner: Lex. 4: 312); 1838: *Románba*, vagy moldvai magyarosan *Románvásárba* gr. (Gegő: MMT. 24). Személynévi előzményéhez l. m. *Román* (1227: *Roman*: HazaiOkm. 8: 20), román *Roman* (Constantinescu: DOR. 140). A hagyomány szerint a névadó I. Roman moldvai vajda (ur. 1391–94) volt. L. még ukrán régi *Романовъ торгъ* [tkp. 'Románvásár'] városnév [1403: SIStaroukr. 2: 301] és román *Roman* városnév. A *puszta* személynévvel való helynévadás azonban sajátosan magyar. (Irodalom: Mikecs: MagyRom. 1: 458, 486; Iordan: TopRom. 300; Constantinescu: DOR. 140; Binder: KM. 112, 338.)

Somoska. A Klézsétől délkeletre fekvő helység nevére l.: 1901: *Somoska* (Nyr. 30: 227); 1906–7/1936: *șumușcă* (CsángSz. 136). A név a *somos* 'sombokorral benőtt hely' kicsinyítő képzős származéka. Elsődlegesen a Szeret jobb oldali mellékvizét jelölhette. A román *Șomușca* 'Somoska' a magyarból való. — A helység lakosai székelyes

jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Iordan: TopRom. 58.)

Szabófalva. A Románvásártól északnyugatra fekvő község nevére l.: 1646–7/1780: *Szabofalva* (MSznA. 30. sz. 44); 1671: *szabofaluia* sz. (MagyRom. 1: 488); 1838: *Szabófalvára* gr. (Gegő: MMT. 24); 1906–7/1936: *şebu-fălă* (CsángSz. 128). A név a magyar *Szabó* személynévnek [1237/1320: *Zobov*: ÁŰO. 2: 76], családnévnek [1341/1387: *Zabopalfelde*: ZsigmOkl. 1: 15] és a birtokos személyraggal ellátott *falva* főnévnek sz összetétele. — Az 1453 óta adatolható román *Săbăoani* 'Szabófalva' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. — A helység lakosai északi csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Mikees: MagyRom. 1: 488; Constantinescu: DOR. 457; Kázmér: Falu 274; Kiss: MNy. 82. 164.)

Szászkút. Az Adzsudtól északnyugatra, a Szeret és Tatros közén fekvő helység nevére l.: 1838: *Szászkut* (Gegő: MMT. térképmelléklet); 1906–7/1936: *şşk-kut*, *şşz-kut* (CsángSz. 127). A helységnév a magyar *szász* népnévnek és a *kút* 'víznyerésre való gödör' főnévnek az összetétele. — A román *Sascut* a magyarból való. — A helység lakosai székeslyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Iordan: TopRom. 240, 283.)

Szalonc. A Bákótól nyugatra, a Tázló és Sós-Tázló völgye között húzódó hegyháton települt helység nevére l.: 1646–7/1790: *Szalonc* (MSznA. 30. sz. 38); 1804–6: *Szoloncze* (Lipszky térképe). Vö. román *Solonţ* 'Szalonc'. A név eredetileg a Tázló jobb oldali mellékvízét jelölte; vö. román *Gura Solonţ* (tkp. 'Szalontorok') ~ magyar *Szolonc*, *Kicsiszolonc* 'helység a Szalonc és a Tázló összefolyásánál; lakossága székeslyes jellegű csángó nyelvjárásban beszél' (Márton: Csáng. 176.) A magyar *Szalonc* < román *Solonţ* víznev ukrán eredetű; vö. ukrán *Солоніць* <gyakori víznev> (SlStaroukr. 2: 368-SHUkr. 518) < *солоніць* 'szikes talaj; olyan hely, ahol sós források fakadnak'. (Irodalom: Iordan: TopRom. 126.)

Szeketura. A Bákótól nyugat-északnyugatra fekvő helység nevére l. 1951/1962: *Szakatúra* (Szabó T. A.: Váltan. 3: 126). A név román eredetű; vö. román *Săcătura*. Ez a román *sec* 'kiapadt, száraz' származéka, s kiapadt vízre, száraz helyre utal. De néhol 'rtás jelentés is tulajdonítható neki. — A helység lakói déli csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Iordan: TopRom. 127.)

Szerbek. A Sós-Tázló és a Tázló összefolyásánál fekvő helység nevére l. 1951/1962: *Szerbek* (Szabó T. A.: Váltan. 3: 129). A helységnév a *szerb* népnévnek a többes szám jelével ellátott alakjából keletkezett. Vö. román *Sîrbi* 'Szerbek'. Melich (HonfMg. 168) szerint az effajta helységnevek a szerbségnek a rigómezei csata (1389.) utáni vándorlásával hozhatók kapcsolatba. — A község lakói székeslyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Melich: HonfMg. Iordan: TopRom. 285; Constantinescu: DOR. 371.)

Szőlőhegy. A Tatros helységtől délre, a Tatros folyó jobb partján települt helység nevére l. 1838: *Szöllőhegy* (Gegő: MMT. 45). A név előzménye a magyar *szőlőhegy* 'szőlővel beültetett hegy vagy domb'. A román *Pîrgareşti* 'Szőlőhegy' alapszava a román *Pîrgar* személynév [< román *pîrgar* 'tanácsbeli személy; polgár; fertálymester; községi küldönc; könnyelmű ember' < magyar *polgár*]. — A helységben székeslyes jellegű csángó

nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Constantinescu: DOR. 452; Tamás: UngElRum. 620.)

Sztrunga. A Tirgu Frumostól délnyugatra fekvő helység nevére l.: 1646–7/1780: *Strunga* (MSzNA. 30. sz. 49); 1838: *Strunga* (Gegő: MMT. 43). A név a román *Strunga* [*< strungă* 'juhkarám, juhakol, esztrenga; szurdok'] átvétele. (Irodalom: Iordan: TopRom. 532; TESz. I: 807 *esztrenga* a.; Bakos: RET. 151, 212.)

Sztánfalva. A Tázló, Tatros, Ojtoz és Kászon összefolyásánál épült Onyest közepében keresendő helység nevére l.: 1646–7/1780: *Stanfalva* (MSzNA. 30. sz. 35). A név a *Sztán* személynévnek [1386: *Stan*: DocVal. 325], családnévnek (DocVal. 107) és a birtokos személyranggal ellátott *falu* főnévnek az összetétele. — Az 1410 óta adatolható román *Stănișorăști* [σ: *Stănișorăști*] 'Sztánfalva' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye; vö. román *Stănișor* személynév és *-ăști* helynévképző. (Irodalom: Iordan: TopRom. 309; Constantinescu: DOR. 375; Kázmér: Falu 243; Halász: NévtDolg. 32. sz. 4.)

Tamás. A Bákótól dél-délkeletre fekvő helység nevére l.: 1906–7/1936: *tamāg* (CsángSz. 147). A név a magyar *Tamás* személynévből keletkezett. A román *Tamași* 'Tamás' a magyarból való. — A helység lakosai székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Iordan: TopRom. 175.)

Tamásfalva. A Románvásártól északnyugatra fekvő község nevére l.: 1646–7/1780: *Thamasfalva* (MSzNA. 30. sz. 43); 1906–7/1936: *tamāg-fălă* (CsángSz. 147). A név a magyar *Tamás* [1138/1329: *Thomas*: MNy. 32: 56] személynévnek és a birtokos személyranggal ellátott *falu*-nak az összetétele. Az 1449 óta adatolható román *Tămășeni* 'Tamásfalva' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. (Irodalom: Kázmér: Falu 274.)

Tatros. A Csíki-havasokban eredő és Adzsudnál jobb felől a Szeretbe ömlő folyó melletti, Aknától kelet-délkeletre fekvő helység nevére l.: 1456: *Tathros* varofaban (MünchK. 215); 1541: oppidum *Thataros* (Binder: KM. 337); 1540–50: „domokos Janos von *Tatros*” (uo.); 1575: *tattrofon* gr. (MNy. 59: 361); 1598: *Tatrosra* gr. (Szabó T. A.: Váltan. 3: 119); 1646–7/1780: *Tatros* (MSzNA. 30. sz. 37). A helység arról a folyóvízről kapta nevét, amelynek partján települt. A víznévben talán egy *tatár* előtagú összetett: növénynév rejlik; vö. 1505: *Tatharros* (= tatár-rozs] ? 'pohánka, hajdina' (OkI Sz. 965). A román *Trotuș* 'folyóvíz és helység' a magyarból való. (Irodalom: Kniezsa: MagyRom. 1: 193; Mikees: MagyRom. 1: 458, 486; Binder: KM. 119, 337, 338: FNESz.⁴ kézirat.)

Tázló. A bal felől a Tatrosba torkolló Tázló felső folyása mentén, Bákótól északnyugatra eső helység nevére l.: 1804–6: M. *Taszlo* (Lipszky térképe). A helység arról a folyóról [1804–6: V. *Taszlo*: Lipszky térképe] kapta nevét, amely mellett települt. Györffy István (MNMF. 454) a folyónevet kun eredetűnek gyanította. A sóban gazdag vidék támogatni látszik a 'só' jelentésű török *tuz*-zal való etimológiai összekapcsolást. Vö. *Tuzla* 'város Észak-Boszniában' < oszmán-török *tuzla* 'sótelep, sóbánya, sófőző üzem' < : *tuz*. A hangalakot befolyásolhatta a román *Tăslav* személynév, amely a szláv *Stanislav* személynévből formálódott. L. még: ukrán *Тазлов* <folyó> [1400: SI-Staroukr. 2: 416], <helység> [1457: uo.], román *Tazlău* <folyó és helység>. (Irodalom: Györffy I.: MNMF. 454; Iordan: TopRom. 126; Constantinescu: DOR. 375; FNESz. 663 *Tuzla* a.)

Tekucs. A Barlad alsó folyása mellett épült város nevére l.: 1646—7/1780: *Takucs* (MSznA. 30. sz. 35); 1817: *Tekutsch* (Hübner: Lex. 5: 144); 1838: *Tekucz* (Gegő: MMT. 44); 1861—2: *Tekucs* (Oroszhegyi: RomÉl. 72). A név a román *Tecuci* átvétele. Ez ukrán eredetű; vö. ukrán régi *Текучь* 'Tecuci' (SlStaroukr. 2: 426) < *Текучь* 'egy vízfolyás' (uo.) < *mekyuuu* '(át)folyó, áramló'. (Iordan: TopRom. 93; Binder: KM. 122; FNESz.⁴ kézirat.)

Templomfalva. Az Aknától délnyugatra, a Tatrosba siető Szalonc vagy Szlánik vize mellett fekvő helység nevére l. 1951/1962: *Templomfalván* gr. (Szabó T. A.: VáITan. 3: 130). A név arra utal, hogy a falu egy templom mellé települt. A helységben székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 177). — A román *Satu Bisericii* 'Templomfalva' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. (Irodalom: Iordan: TopRom. 232.)

Terebes. A Bákótól északnyugatra, a Trebişul patak mellett fekvő helység nevére l.: 1646—7/1790: *Terebes* (MSznA. 30. sz. 40). A pataknévhez l. ukrán *Теребіж* (tkp. 'irtvány') 'két patak Ukrajnában' (SHUkr. 558). Némelyek szerint a román *Trebişul* 'Terebes' a magyarból való. (Irodalom: Iordan: TopRom. 138; FNESz. 639 *Terpes* a., 656 *Tóketerebes* a.)

Trunk. A Bákótól délre a Szeret jobb partján települt helység nevére l.: 1930/1931: *Trunk* (Ethn. 42: 137). A helységnév köznévi előzményeként l. csángó nyelvjárásai (Klézse) *trónk* 'röviden vágott darab fa' (Nyr. 5: 378), (Onyest) *trunty* 'fatörzs' (Márton: Csáng. 564) < román *trunchi* 'fatörzs, rönk, tőke' < latin *truncus* 'ua.'. A román *Galbeni* 'Trunk' tkp. jelentése 'sárga'. A talaj színére vonatkozhat. — A helység lakosai déli csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Iordan: TopRom. 114; Kiss: Nyr. 102: 232; Márton: Csáng. 564; Bakos: RET. 362.)

Újfalú¹. A Románvásártól északra fekvő helység nevére l.: 1881: Traian, *Újfalú* (Kázmér: Falu 150). A név újonnan települt, környezeténél fiatalabb falura utal. A román *Traian* 'Újfalú' helységnévhez l. *Traian* személynév. — A helység lakosai északi csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Contantinescu: DOR. 391; Kázmér: Falu 150.)

Újfalú². A Tatros völgyi Aknától (Tîrgu-Ocna) délkeletre fekvő helység nevére l.: 1646—7/1780: *Ujfalva*, *Új Falu* (MSznA. 30. sz. 37). A név újonnan települt, környezeténél fiatalabb falura utal. A román *Satul Nou* 'Újfalú' a magyarral párhuzamos román névadás eredménye. — A falu lakosai székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Kázmér: Falu 150.)

Valény. A Bákótól délkeletre fekvő helység nevére l.: 1906—7/1936: *vel'ēn* (Csáng-Sz. 167). A név román a *Văleni* átvétele. Ennek tkp. jelentése 'völgylakók'. — A helység lakói északi csángó nyelvjárásban beszélnek (Szabó T. A.: VáITan. 3: 126). (Irodalom: Iordan: TopRom. 412.)

Vaszló. A Barladtól északra, a Vaszló és a Barlad összefolyásánál fekvő város nevére l.: 1460: *Wazlo* (Binder: KM. 126); 1541: *Wazlo* (i. m. 338); 1646—7/1790: *Vaslo* (MSznA. 30. sz. 34); 1817: *Wasluy* (Hübner: Lex. 5: 376). L. még: román *Vaslui* 'folyó és város', ukrán régi *Bacnyu* 'folyó és város' (SlStaroukr. 1: 155). A folyó- és városnév közül a folyónév az elsődleges, amelyet — végződése alapján — a román *Bahlui*, *Căl-*

măru, Călu, Covurlui, Derehlu, Urlui stb. víznevekkel szoktak együvé venni, de kielégítő etimológiai megoldás még nem született. (Irodalom: Iordan: TopRom. 94; Binder: KM. 126.)

Vizánta. A Dél-Moldovában, Onyestől délre fekvő helység nevére l.: 1838: *Vizanta* (Gegő: MMT. 45); 1916: *Visonta* (Györffy István: A moldvai csángók néprajzi térképe); 1951/1962: *Vizánta* (Szabó T. A.: Váltan. 3: 130). A név román eredetű; vö. román *Vizantea Răzăsească* (tkp. 'Szabadparaszti-Bizánci). Ehhez l. román *răzeș* 'szabadparaszt' < magyar *részes*, illetőleg *Vizante* 'bizánci, Bizáncból való'. A szomszédos falu neve *Vizanteu Mănăstirească* (tkp. 'Kolostori-Bizánci'). — Vizánta lakói székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csángó 177). (Irodalom: Iordan: TopRom. 190; Constantinescu: DOR. 407; Tamás: UngElRum. 663.)

Völcsök. Az Ojtoz völgyi Gorzafalva környékén keresendő helység nevére l.: 1646–7/1780: *Völcsök* (MSznA. 30. sz. 36); 1838: *Völcsök* (Gegő: MMT. 47). A név össze-
cseng a Szilágy megyei Szilágycsehitől északra fekvő *Völcsök* [1388: *Veolchek*: ZsigmOkl. 1: 58] község nevével. Lehetséges, hogy a név magyar áttelepülők révén került át a Szilágyságból Moldovába. A szilágysági *Völcsök* szláv eredetű; vö. bolgár *Волчек* helynév, szerbhorvát *Vučak* helynév, lengyel *Wilczak* helynév, orosz *Волчек* helynév. Tövében az ősszláv *vlkz 'farkas' rejlik. A Szilágy megyei román *Ulcium* 'Völcsök' a magyarból való. — A Tatros völgyi *Völcsök* román ekvivalense nem ismeretes. (Irodalom: Kniezsa: MagyRom. 1: 276; FNESz.⁴ kézirat.)

Zsozsény. A Klézsétől kelet-északkeletre, a Szeret bal partján települt helység nevére l.: 1906–7/1936: *žogŕn, žogŕn* (CsángSz. 173); 1907: *Zsószenben* gr. (NyK. 37:156.) A név a román *Geoseni* átvétele. Ez a *Joseni* (tkp. 'alsó vagy déli részen lakók') nyelvjárási módosulata. — A helység lakosai déli csángó nyelvjárásban beszélnek (Márton: Csáng. 176). (Irodalom: Iordan: TopRom. 152.)

Besszarábia

A Keleti-Kárpátokon átvezető Gyimesi-szorostól messze keletre, légvonalban mintegy 290 km-re, a kanyargós Dnyeszter folyó jobb partján található **Csobrucsi**, egykori magyar nevén **Csőbörcsök** falu, amelyben a középkor óta magyar lakosok, a feltevések szerint Dnyeszter-fehérvárból (Atterman) átköltöztetett magyar határőrök és huszita menekültek éltek. A vidék a Prut és a Dnyeszter közötti történelmi Besszarábiához (a Besszarábia névhez l. FNESz. 107), a mai Szovjet-Moldovához tartozik. Csőbörcsök falu nevének fontosabb adatai a következők: 1484: *Csőbörcsök* (Auner: RMT. 16, az adat közlése nélkül); 1528: *Csőbörcsök* (UtEur. 200, az adat közlése nélkül); 1551: civitatem *Czurburcza* (uo.); 1624: *Cebercek* (Száz. 119: 897; 1646–7/1780: Georgius *Csőbörcsöki* szn. (MSznA. 30. sz. 33); 1706: „háltunk az Neszter-parton, *Csebercsik* nevű magyar faluban. Ezen *Csoborcsi* nevű falut többekkel együtt még László király telepítette volt meg több falukkal együtt Akkerman, avagy Neszter-Fejérvár körül Besszarabiában, sive Budzsakban. Már az több faluk mind elpusztultak, ez az egy maradt meg, ennek is hasonfele már román falu. Ezek még az mai napig magyar nyelven beszélnek, az tatár chán jobbágyfaluja. Ezek még vadnak gazdaemberek harmincan, gyermekei, eselédi sokan vadnak, jó magbíró emberek; panaszkodtak, hogy már egynehány esztendőül fogva páterek nincsen, catholicusok lévén máskint. Házasodnak, szaporodnak, multiplicálódnak magok között pap nélkül” (UtEur. 166); 1743: *Tsőbörtsökfalva* (Kázmér: Falu 296); 1838: *Cső-*

börcsök (Gegő: MMT. 88); 1940/1942: *Czebrucz* (Honv. Térk. Int. 1 : 750 000-es térkép); 1959: *Csobrucsi* (Világatl. 33. sz. térkép).

Csöböröcsök etimológiája nincs kellően tisztázva. Talán kun vagy besenyő eredetű. Afféle személynév lehetett az előzménye, mint amilyen *Töbörzsöt*-ben (FNESz. 52 *Alsötöbörzsök* a.) rejlik. Az újabb román *Ciobărcei(ul)*, orosz *Чобрыуу* névváltozat és a belőlük származó magyar *Csobrucsi* a régi *Csöböröcsök*-höz képest másodlagos, kialakulásának körülményei azonban vizsgálatra szorulnak. — A Dnyeszter vidékén *Csöböröcsökön* kívül magyar lakosságú volt Szentpéter, Szentjános és Szentantal is. 1767-ben Zöld Péter csíkdelnei plébános — egy románul tudó paptársával együtt — 7139 hívt gyóntatott meg *Csöböröcsökön*, túlnyomórészt magyarul. Jerny János alig hetvenhét év múlva már egyetlen magyar lelket sem talált *Csöböröcsökön*; mind elrománosodtak. (Irodalom: Gegő. MMT. 109—114; Thaly: Száz. 2: 582; Györffy I.: MNMF. 444, 458; Domokos P. P.: Moldv: 182; Mikecs: MagyRom. 1: 464, 472; Kázmér: Falu 296, UtEur. 200; Benda: Száz. 119: 895, MNy. 83: 240.)

De van Besszarábiában (Szovjet-Moldovában) egy város is, amely magyaroktól kapta nevét. E város a Kisinyovtól 46 km-re északra, a Dnyeszterbe ömlő Reut folyó bal partján épült. Román neve *Orhei* (magyar adatként l. 1816: *Orhey*: Hübner: Lex. 4: 33; 1838: *Orhei*: Gegő: MMT. 40); ebből alakult a ma hivatalosan használt orosz *Орзеес*. A román *Ohrei* pedig nem más, mint egy magyar *Várhely átvétele. (A Doboka megyei *Várhely*-re l. Györffy 2: 93, a Hunyad megyei *Várhely*-re l. Csánki 5: 146 és Györffy 3 : 290 *Bertonia* a.) A hangtani megfelelésre a Doboka megyei *Várhely* > román *Orheiu Bistriței* névpáron kívül l. magyar város, varga, *Várad*, *Temesvár* stb. > román *oraș, orga, Oradea, Timișoara*, illetőleg magyar *kastély, műhely, persely* > román *coștei, mihei, perșei* stb.) A besszarábiai magyar *Várhely-re ugyan semmi okleveles adatunk nincs, de a város határában ma is álló XIV—XV. századi vár arra mutat, hogy olyan egykori magyar végvárral van dolgunk, amely a Duna és a Dnyeszter melletti, magyar helyőrségű erődítések sorába tartozott (Orlea, Szörénytorony, Gyurgyevó, Kilia, Dnyeszterfehérvár). (Irodalom: Györffy I.: MNMF. 453; Mikecs: MagyRom. 1: 464; Iordan: TopRom. 309; Nikonov: KrTopSl. 310.)

Besszarábia székhelyének, Kisinyov-nak a nevét némelyek az Arad megyei *Kisjénő* [1476: *Kysyenev*: Csánki 1: 611, de l. 1202—3 k./15. sz.: *Jeneu*: Sztp. KritJ. 1: 64] nevével azonosítják, tehát az ómagyar *Jenő* törzs településének gyanítják. E feltevés tarthatatlan. *Kisinyov* török eredetű, még ha a részletek nincsenek is teljesen tisztázva. (L. Vasmer: RussEtWb. 1: 564; FNESz.⁴ kézirat.)

A *Várhely-lyel kapcsolatban már említett *Dnyeszterfehérvár* [1541: *Nester Feierwar*: MagyRom. 1: 481; 1636: *Neszterfejérvárról* gr.: UtEur. 115; 1709: „*Neszterfejérvár* is — mit törökül *Akkermann*nak híják”: i. m. 177] a Dnyeszter torkolatvidékén fekvő várost jelöli. (E vidék a történelmi Besszarábia déli részéhez tartozott; ma Szovjet-Ukrajna része.) A város óorosz neve *Бѣлгородъ* [tkp. 'fehér vár'], török neve *Ak kârman* (tkp. 'ua.'). román neve *Cetatea Albă* (tkp. 'ua.'). Hivatalosan használt mai orosz neve *Бѣлгород-Днестровскій*. (Irodalom: Vasmer: RussEtWb. 1: 8; Nikonov: KrTopSl. 47.)

Bukovina

A Keleti-Kárpátok és a Dnyeszter felső folyása között elterülő vidék a középkorban Moldovához tartozott, s így szoros kapcsolatban állott Magyarországgal. Maga a **Bukovina** tájnév Zsigmond király uralkodása idején, 1412-ben fordul elő először magyar oklevélben (PallasLex. 3: 816). A név ukrán eredetű, s jelentése 'bükkerdő, bükös vidék'

(FNESz. 134). A XVI. század óta két bukovinai város magyar névváltozatáról is vannak adataink. E két város Szeredvásár és Szucsava.

Szeredvásár. A bukovinai Szucsavától északnyugatra, a Szeret folyó jobb partján épült város nevére l.: 1587: *Szeret-Vásárhel* (UtEur. 181); 1646–7/1790: *Seredvasar* (MSznA. 30. sz. 47); 1817: *Szeret* (Hübner: Lex. 5: 114). Vö. ukrán régi *Серетский мръзъ* [tkp. 'Szeretvásár'], illetőleg román *Sîret* 'folyó és város'. A folyónév ősi, indoeurópai keletkezésű. (Irodalom: Jordan: TopRom. 94 FNESz. 611 *Szeret* a.)

Szucsava. A Dél-Bukovinában, a jobb felől a Szeretbe ömlő Szucsava folyó mellett fekvő város nevére l.: 1550 (c. 1541/1600: *Suczowa* (Reychersdorf: Szamota István nyomán); 1587: *Szocavia* (UtEur. 181); 1646–7/1780: *Szucsavia* (MSznA. 30. sz. 47); 1653: *Szucsva* (MonOkm. 24: 469) 1705: *Szucsaván* gr. (UtEur. 151); 1817: *Sucsava*, *Sutschawa* (Hübner: Lex. 5: 72). A város arról a folyóról kapta nevét, amelynek jobb partján települt. A folyónév az ukránban keletkezett; vö.: ukrán *Сучава* [1490: SlStaroukr. 2: 403] < régi *Couava* [1393: uo.] <: régi *чокъ* (mai *cik*) 'lé, nedv', *социмся* 'szivárog, nedvet ereszt, folyik'. L. még ukrán régi *Сучавський морзъ* [tkp. 'Szucsavavásár'] 'Szucsava város' (uo.). A román *Suceava* 'folyó és város' az ukránból való. A magyar *Szucsava* átadója a román lehetett. (Irodalom: Mikecs: MagyRom. 1: 477; Jordan: TopRom. 101, 480; Karpenko: TopBuk. 193; Binder: KM. 106, 333; FNESz.⁴ kézirat.)

Az 1769. évi orosz–török háborúban Bukovinát az oroszok szállták meg. Lengyelország első, 1772. évi felosztását követően Oroszország tudomásul vette Bukovinának Ausztriához való csatolását, s ebbe Törökország is belenyugodott 1775-ben (PallasLex. 3: 816). Ekkor még alig tíz év telt el a madéfalvi veszedelem, a siculicidium (1764.) óta, és Moldovában székely menekültek kisebb-nagyobb csoportjai keresték boldogulásukat. A gyéren lakott Bukovinában, annak déli részében hatósági jóváhagyással és támogatással székely bujdosók kezdtek megtelepedni. 1776 és 1786 között hat falut építettek maguknak a Szeretbe torkolló Szucsava menti Radóc (vö. román *Rădăuți* < ukrán *Радосиу* (tkp. 'Rad emberei, Radék'; l. Jordan: TopRom. 27, 78, 424 és SlStaroukr. 2: 286) és Szucsava környékén. E dél-bukovinai székely falvak — a kamarai telepítések módjára — mérnöki tervek szerint épültek rendezett, széles utcákkal, amelyekre merőlegesen futottak ki a téglalakú telkek. Nevük a következő: *Andrásfalva*, *Fogadjisten*, *Hadikfalva*, *Istensegits*, *Józseffalva*, *Laudonfalva*. Vegyük őket sorra.

Andrásfalva. A Radóctól északra, a Sucsava jobb partján fekvő község 1786 tavaszán alakult meg, később, mint a többi bukovinai székely község. A Hadikfalva szomszédságában levő település Hadik Andrásról kapta nevét. Ehhez l. *Hadikfalva* magyarázatát. — Andrásfalva román neve *Mănauți*. Ez ukrán eredetű; vö. ukrán *Маневци* helynév (SlStaroukr. 1: 574) <: *Мань* személynév <: *Мануил* 'Emánuel ~ Mánuel'. (Irodalom: Kis-Várday: Ethn. 44: 137; Kázmér: Falu 159; Sebestyén Ádám: A bukovinai andrásfalvi székelyek élete és története Madéfalvától napjainkig. Szekszárd, 1972; Hajdú: MSznA. 3. sz. 5; Fazekas–Hajdú: MSznA. 21. sz. 3–5.)

Fogadjisten. A Radóctól délkeletre, a Szucsava jobb partján települt község nevére 1779-ből van a legkorábbi adatunk (Ethn. 44: 132). Kis-Várday (Ethn. 44: 131) szerint azonban a községalapítás már három évvel korábban megtörténhetett: „Nagyon valószínű, hogy a kolozsvári születésű Splényi tábornok [, aki Bukovina megszállását intézte színmagyar hadsereg élén,] hívta meg azt a száz családot, kik 1776-ban Fogadjistent és Istensegítset a két fohászszerű nevet viselő községet alapították a Szu-

csáva-folyó partján, egymás szomszédságában.” A *Fogadjisten* helységnév abból a „fogadj Isten” szavakkal kifejezett köszöntésből alakult, amely válaszul szolgál az „adjon Isten”-féle köszöntésre. Vö.: 1519 k.: „Valaki ő neki köszön vala, ő az köszönetert felel vala *vr isten fogadia*” (DebrC. 273; NySz. 1: 881); 1638: „keöszöne az monarnak, mondua(n) hogi egessegeal apa, s monda az eöregh emberis hogi *fogagi Isten* fiam” (SzT. 4: 173). — A község román neve *Iacobesti* [tkp. 'Jákob emberei, Jákobék'] (Constantinescu: DOR. 76.) A hagyomány szerint e név egy hajdani *Jákob* nevű remetére emlékeztet. (Irodalom: Kis-Várday: Ethn. 44: 131–2; Hajdú: MSznA. 3. sz. 3–9.)

Hadikfalva. A Radóctól északkeletre fekvő Hadikfalvát 1785. június 5-én alapították ünnepélyes keretek között. Nevét Hadik András (1710–1790) tábornagyról, a bécsi Udvari Haditanács elnökéről kapta. A Haditanácsban Hadik szorgalmazta a Moldvában hanyóddó székelyek letelepítését. A *Hadik* családnév szlovák eredetű; vö. szlovák *hadík* 'kis kígyó' (SISJ. 1: 450). — A *Hadikfalva* név a szomszédos *Andrásfalva* (l. ott) nevével sajátos névpárt alkotott. — A román *Dornești* [többes szám] 'Hadikfalva' tövéhez l. román nyelvjárási *dornă* 'örvény' (Iordan: TopRom. 59; Constantinescu: DOR. 263). (Irodalom: Kis-Várday: Ethn. 44: 134, 135; Kázmér: Falu 166; Hajdú: MSznA. 3. sz. 5, 7. sz. 3–5.)

Istensegíts. A Radóctól délkeletre, a Sucsava bal partján, Fogadjisten szomszédságában települt falu nevére 1779. október 29-ről van a legkorábbi adatunk: „zwei Ortschaften namens Helf-Gott und Vergells [o: Vergelt's]-Gott oder auf ungarisch *Isten-Segitsch* und *Fogodisten*” (Ethn. 44: 132). A helységnév a segélykérő *Isten segíts* fohászkodásból keletkezett. A szomszédos *Fogadjisten* nevével sajátos névpárt alkot. — A helység román neve *Țibeni* (Constantinescu: DOR. 396). Ehhez l. ukrán régi *Цибань* személynév (SIStaroukr. 2: 526) < ? *цибáнь* 'hosszú lábú ember' (Hrinčenko 4: 428). L. még EtSISJaz. 3: 196 *cipatjъ a. (Irodalom: Kis-Várday: Ethn. 44: 131; Hajdú: MSznA. 3. sz. 3–9.)

Józseffalva. A Sucsavától délnyugatra fekvő falu meglehetősen félreesik a többi bukovinai székely teleptől. Megalakulásáról 1785. szeptember 25-i jelentés tudósít (Ethn. 44: 136.) Nevét az uralkodó II. Józsefről kapta. Az első világháború után egy Kanadából hazatért gazda a község közelében, attól keletre tanyabirtokot vásárolt, s ezzel megvetette az önálló községi jelleg nélküli *Kisjózseffalva* alapját. — Józseffalva román neve *Vornicenii* (Nici) [többes szám]. Ez a román *vornic* 'országbíró; falusi bíró' [< szláv *dvornnikъ 'udvarbíró'] származéka (Iordan: TopRom. 212). (Irodalom: Kis-Várday: Ethn. 44: 136; Kázmér: Falu 167; Hajdú: MSznA. 12. sz. 3–4.)

Laudonfalva. A Hadikfalvától északkeletre fekvő falu nevére 1785. szeptember 16-ról van a legkorábbi adatunk (Ethn. 44: 136). A székely lakosok azonban hamarosan átköltöztek Hadikfalvára, tehát a település székely jellege megszűnt. A község G. E. *Laudon* (1717–1790) osztrák tábornagyról kapta nevét. A *Laudon* családnévhez l. cseh *Laudon* családnév (Beneš: ŐPříjm. 92) <: cseh *Laudat* ~ *Loudát* családnév, személynév (Beneš: ŐPříjm. 51) < latin *Laudatus* [tkp. 'dicsért, magasztalt'] (van der Schaar 153). Más elfogás szerint a német *Laudon* családnév egy *Laudohn* helységnévből való (Naumann: Familiennamenbuch 186). — A falu román neve *Bălcăuți*. Ez ukrán eredetű; vö. ukrán *Балкоути* helységnév (SIStaroukr. 1: 85) <: *Балко* családnév (Rudnyckyj: EtDietUkr. 1: 65). (Irodalom: Kis-Várday: Ethn. 44: 136; Kázmér: Falu 170; Hajdú: MSznA. 3. sz. 5.)

A kis határú, túlnépesedett bukovinai székely községek lakossága az 1880-as évektől kezdve kezdett elvándorolni, sőt szóba került a Magyarországra való hazatelepítésük is. 1883-ban az Al-Duna melletti Pancsova környékére telepítettek mintegy 4000 bukovinai székelyt. Falvaik ma is megvannak *Hertelendyfalva* (Vojlovica), *Székelykeve* (Skorenovac) és *Sándoregyháza* (Ivanovo) néven. 1883 és 1910 között különböző erdélyi helységekbe további 2500–3000 bukovinai székely telepes költözött. 1941-ben a magyar állam néhány család kivételével az egész Bukovinában maradt székelységet a Jugoszláviától akkoriban visszacsatolt Bécskába, mégpedig Szabadka, Topolya, Újvidék és Zombor vidékére telepítette (2828 család 13 198 személlyel, de ebben a számban bizonyára benne van a moldovai Magyarfalu-Gajcsána, Lábnik, Pusztina, Lészped stb. falvakból áttelepült, székelyes jellegű csángó nyelvjárásban beszélő 973 magyar személy is). S a székelyek magukkal hozták Bukovinából helységneveiket, sőt a Kulához tartozó *Istensegits*-en, a Regőcéhez tartozó *Hadikfalván*, a Magyarkanizsához tartozó *Fogadjisten*-en kívül megjelent az 1944. évi Helységnévtárban *Adjisten*, *Hadikföldje*, *Hadikhalom*, *Hadikisfalva*, *Hadikliget*, *Hadiknépe*, *Hadikörs*, *Hadikszállás*, *Hadiktelke*, *Hadikújfalva*, *Istenáldás*, *Istenes*, *Istenföldje*, *Istenhozott*, *Istenvelünk* is. 1944 végén a háborús események folytán a bácskai székelyek ismét menekülni voltak kénytelenek. Hosszú hanyattatás után 1946–47-ben Tolna, Baranya és Bács megye kiürített német falvaiban kaptak új otthont. Idővel néhány száz család felköltözött a Budapest kapujának számító Érdre. (Irodalom: Kósa — Filep 53, 74; Hajdú: MSznA. 3. sz. 7–9; NéprLex. 1: 62, 384; Penavin Olga — Matijevis Lajos: Székely szójegyzék. Újvidék, 1980.; Fazekas: MSznA. 39. sz. 3–5.)

Kiss Lajos